

СПІВРОБІТНИЦТВО ПРИКОРДОННИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ З ВОЄВОДСТВАМИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА у 1991 – 1999 роках

Важливим фактором українсько-польського зближення в 90-ті роки стало розширення контактів між населенням обох країн, а також регіонального і транскордонного співробітництва. Міжрегіональна співпраця проводилася між окремими воєводствами Польщі і областями України. Зокрема, в червні 1992 року угоду про співробітництво підписали Волинська область та Координаційний комітет міжрегіонального порозуміння, що об'єднує Холмське, Білопідляське, Люблінське та Тарнобжезьке воєводства. Спільна діяльність пов'язана з проблемами регіонального розвитку, комунікацій, забезпечення носіями енергії та води, охорони навколишнього середовища, торговельного обміну, сільського господарства та переробки сільськогосподарської продукції. 24 травня 1994 р. підписано Угоду про міжрегіональне співробітництво між Закарпатською областю і Кросненським воєводством. У Закарпатській області та Кросненському воєводстві, записано в документі, будуть створені умови, які сприятимуть розвитку взаємної співпраці в господарській діяльності, в галузі науки, культури, охорони здоров'я, навколишнього середовища, спорту, туризму, а також спілкуванню між громадянами обох регіонів. Розвиток взаємних корисних обліків буде здійснюватися передусім через діяльність господарських організацій та об'єднань, спиратися на вільноринкові господарські механізми і відповідатиме законодавству обох країн¹.

В основу господарської співпраці покладено: обмін досвідом і організованими формами навчання з питань реалізації механізмів ринкової економіки і змін форм власності; участь господарських організацій двох сторін у торгівлі, семінарах, нарадах і зустрічах представників ділових кіл, обмін актуальною господарчою та юридично-економічною інформацією.

У галузі охорони природного середовища сторони виявили готовність до співпраці на предмет охорони міжнародного екологічного заповідника "Східні Карпати", впровадження спільних наукових досліджень та прикордонного моріторингу, ліквідації джерел забруднення повітря.

Що стосується туризму, то було вирішено розширити та використати існуючу інфраструктуру, а також обмінюватися досвідом та налагоджувати співпрацю між туристичними організаціями і підприємствами обох регіонів.

Для підтримки систематичних контактів щодо обговорення проблем і досягнень в прикордонній співпраці утворювалась Координаційна група по 3 чоловіки від кожної сторони².

Підписання цієї угоди дозволило значно розширити співробітництво між Закарпатською областю і Кроснінським воєводством в різних сферах життєдіяльності.

Відповідну Угоду уклали Регіональний Центр транскордонної співпраці воєводств Холмського, Замойського, Кросненського і Перемиського та Львівська і Волинська області. Головне завдання Центру – опрацювання питань, що стосуються економічної прикордонної співпраці, планування територіального розвитку прикордонних районів, а також пропозиції спільних правових рішень статутного і виконавчого характеру.

З 1994 року Жешівський, Кросненський, Перемиський, Люблінський, Замойський та Холмський воєводи є активними членами Польсько-Української Міжнародної Координаційної Ради з питань міжрегіональної співпраці³.

Розвиток інтеграційних процесів між Україною та Республікою Польща на регіональному рівні обумовив виникнення більш структуризованих в організаційному плані формувань. Йдеться про асоціацію Єврорегіон "Карпати" та транскордонного об'єднання – Єврорегіону "Буг".

Карпатський Єврорегіон був утворений 14 лютого 1993 року у місті Дебрецені (Угорщина), де керівники органів місцевого самоврядування та державного управління прикордонних територіальних одиниць Угорщини, України, Польщі та Словаччини підписали відповідні Угоду та Статут. Ці документи складають правову основу функціонування Карпатського Єврорегіону. Концепція Карпатського Єврорегіону відповідає як за змістом, так і за формою Мадридській конвенції з транскордонного співробітництва 1980 р., враховує досвід міждержавної кооперації в Західній Європі.

Згідно зі Статутом, "Асоціація не є новоствореною наднаціональною чи наддержавною установою, а лише виконує функції сприяння міжрегіональному співробітництву між партнерами"⁴. Організаційна структура Асоціації Карпатський Єврорегіон включає: Раду, виконавчого директора, Секретаріат, національні представництва, робочі комісії.

Станом на початок 1998 р. в структурі КЄ діють 5 робочих комісій: Комісія із захисту довкілля та туризму (координується польською стороною); Комісія з регіонального економічного співробітництва (координується угорською стороною); Комісія з розвитку соціальної інфраструктури (координується українською стороною); Комісія з прикордонної торгівлі (координується румунською стороною); Комісія аудиту та контролю (ревізійна комісія)⁵.

Карпатський Єврорегіон має власний бюджет, який включає кошти регіональних та місцевих органів влади, а також закордонних спонсорів, зокрема Фонду братів Рокфелерів, Інституту досліджень “Схід – Захід”. Бюджет секретаріату на 1995 – 1996 рр. становив 180 тис. долларів США. Вказана сума є недостатньою для впровадження серйозних проектів, які б приваблювали іноземних інвесторів.

Участь України в міжрегіональній асоціації “Карпатський Єврорегіон” дає свої перші результати. Так, не зважаючи на відносно невисоку питому вагу областей України, що входять в цей транскордонний простір (4,78 % загального обсягу зовнішньої торгівлі України), простежується тенденція постійного збільшення обсягів їх зовнішньоторговельних операцій. Протягом 1993 – 1997 р.р. сукупний обсяг зовнішньої торгівлі Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей збільшився більш ніж в 2,56 разів, що найбільшою мірою свідчить про доцільність подальшого розвитку транскордонної співпраці та використання гео економічних можливостей прикордонних регіонів України.

Членство Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької областей в Карпатському Єврорегіоні позитивно вплинуло і на їх прикордонне співробітництво з Польщею. Зокрема, завдяки активному співробітництву виробничих структур сусідніх регіонів Польщі та Закарпатської області зріс їх взаємний зовнішньоторговельний оборот. В 1996 р. він становив 1929,3 тис. дол. США, а в 1997 р. вже 2715,7 тис. дол. США. На 1998 р. в Закарпатській області було зареєстровано 7 спільних українсько-польських підприємств, загальна сума інвестицій яких становила 495,6 тис. дол. США⁷. Значно позвжалились міжнародні контакти туристичних організацій і фірм області з туристичними організаціями Польщі, зокрема сусідніх Кросненського, Жешувського та Краківського воєводств.

Обсяг експортно-імпорتنних операцій Львівської області з Польщею у період з 1993 – 1997 рр. збільшився в 4,2 рази при середньому темпі росту обсягів зовнішньої торгівлі Львівської області в 1,9 рази.

Протягом 1998 – 1999 рр. збільшилися і польські капіталовкладення в економіку Львівської області. Якщо в 1998 році їх було заявлено на суму 7,9 млн. дол. США то в 1999 році цей показник дорівнював 10,9 млн. дол. США, тобто 17,5 % від загальних обсягів іноземних інвестицій в область.

Серед спільних українсько-польських підприємств, що діяли в 1999 році, є такі відомі, як “Укр-Пак” з виробництва пакувальних матеріалів, “Мост Пальфарм” з реалізації медикаментів, “Сль-пласт-Львів” з виготовлення труб з полімерних мас, “Айлон” з виробництва аудіокасет та телевізорів⁹. Їх діяльність дуже помітна в економіці області.

Співробітництво в рамках Закарпатського Єврорегіону не обмежується лише сферою економіки. У навчальних закладах створюються клуби, що популяризують ідею прикордонного співробітництва, налагодження контактів з молодіжними і дитячими організаціями Карпатського Єврорегіону. У другому півріччі 1994 р. створено асоціацію університетів Карпатського Єврорегіону. В рамках Асоціації проводяться конференції і семінари з питань розвитку туризму в Карпатському Єврорегіоні.

Транскордонне об’єднання Єврорегіон “Буг” було утворене 29 вересня 1995 року. До його складу увійшли Волинська область України та Холмське, Замостське, Люблінське і Тернобжезьке воєводства Республіки Польща. В цей же день були схвалені Угода і Статут, які є основними правовими актами, що регулюють функціонування цієї інституції. 15 травня 1998 року до Єврорегіону приєдналися Республіка Польща і Брестська область (Республіка Біларусь), а в 1999 році до нього увійшли два райони Львівської області. Він прийнятий в Асоціацію транскордонних єврорегіонів, його діяльністю зацікавились євроструктури, дякуючи чому є перспектива отримання коштів на внутрішній розвиток країн-учасниць цього об’єднання.

На державних кордонах, що проходять через Єврорегіон “Буг”, діють 7 прикордонних переходів – 5 на польсько-білоруському і 2 на польсько-українському. В межах Волинської області працює міжнародний кордонний перехід Ягодин-Дорогузьк і відкрито перехід Устилуг-Зосін¹⁰, які дозволяють поліпшити використання транспортної мережі всього району.

Дослідницький проект Єврорегіону “Буг” складається з семи блоків завдань, які, по суті, охоплюють всі істотні сторони діяльності, і насамперед, відпрацювання економічних принципів співробітництва:

1. Інфраструктурні умови господарювання. Тут мова іде про визначення бажаних напрямів розвитку митної і транспортної інфраструктури, спрощення механізму перетину кордону, а також транскордонних дій в області екології, особливо в долині Бугу (розробка проекту “Чистий Буг”).

2. Фонд регіональної реструктуризації. Мета цього блоку проекту – на основі досліджень створити фонд ризику, який би діяв на території Єврорегіону і призначався для фінансової підтримки робіт, пов’язаних з розвитком і реструктуризацією підприємств.

3. Польсько-білорусько-Український інвестиційний банк. Він створюється для інтенсифікації економічного розвитку і торгового обміну як в рамках регіону, так і поза ним – між Західною і Східною

Європою. Банк буде вирішувати дві дуже важливі проблеми: дозволить цивілізовано здійснювати виробничі і торгові відносини між суб'єктами господарювання трьох держав, сприяти економічному пожвавленню в регіоні завдяки залученню на його територію значного капіталу.

4. Розрахункова Бартерна Палата. Це дуже важливий інститут для інтенсифікації міжнародного обміну. Практика свідчить, що бартерні операції ще тривалий час будуть важливою формою зовнішньої торгівлі між Україною і Польщею.

5. Розвиток інформаційної бази.

6. Модель підприємництва підтримки і навчання. Цей напрямок проекту складають: розвиток і підтримка підприємництва в регіоні, Польсько-Білорусько-Українська банківська школа, Польсько-Українсько-Білоруська школа менеджерів.

7. Функціонування і розвиток Єврорегіону. Мета цієї частини – розробка моделі функціонування Єврорегіону як сильної суспільно-економічної структури і визначення тривалої стратегії розвитку.

Для Волинської області співробітництво в рамках Єврорегіону “Буг”, без сумніву, економічно вигідне. Це встановлення нових економічних зв'язків з польськими і білоруськими підприємствами і фірмами і, як наслідок, набуття нових ринків збуту продукції; створення спільних підприємств і виробництв, а отже і збільшення кількості робочих місць, придбання нових технологій; можливість залучення іноземних інвесторів, які особливо не поспішають вкладати кошти в нашу економіку; розвиток наукових і культурних зв'язків, налагодження нормального туризму і відпочинку. Але вже сьогодні ми можемо спостерігати певні позитивні наслідки співробітництва області як в рамках Єврорегіону “Буг”, так і поза ним, які є сприятливими для розвитку українсько-польської економічної співпраці. Так, в м. Луцьку вже відкрито депозитно-кредитний банк Україна ЛТД з 100% участю польського капіталу. Пожвавилась робота по проведенню спільних волинсько-польських виставок і ярмарок в Луцьку, Холмі, Любліні та інших містах Польщі і України. Збільшилися й обсяги польських капіталовкладень в економіку області: якщо в 1994 р. їх було задекларовано на суму 700 тис. дол. США, то в 1995 р. цей показник зріс до 2 млн. дол. США¹⁰. Зараз вже опрацьовано бізнес-план розвитку Волині при взаємодії з польськими воєводствами. Розглянуто проект розширення прикордонної структури – “Інтерпорт” Ковель”.

Словом, є всі підстави сподіватися, що створений Єврорегіон “Буг” допоможе розвитку взаємних контактів, економічному росту, спільним діям держав в різних сферах діяльності, що буде сприяти цивілізованому розвитку цілого регіону, розташованого по обидва боки Західного Бугу.

Для активізації розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва у 1996 році створена комісія з питань прикордонної співпраці. На неї покладено вирішення таких завдань: розвиток туризму на прикордонних територіях, розроблення українсько-польської концепції і спільних проектів з розвитку та координації цінової політики у сфері туризму, створення банку даних про обсяги з туристичної діяльності; формування спільної програми охорони довкілля з додатковою фінансовою допомогою ЄЕС; розширення торгово-економічних зв'язків; обмін інформацією, участь у ярмарках, виставках тощо.

В ході офіційного візиту Президента України Леоніда Кучми до Польщі, який відбувся 25 – 26 червня 1996 року, було підписано Угоду про безвізові поїздки громадян. Умови угоди значно спростили механізм перетину українсько-польського кордону, скасувавши вимогу наявності ваучера. Документ увійшов в дію 18 серпня 1997 року.

За інформацією польського секретаріату Комісії з питань прикордонної співпраці, у 1994 р. почався особливий ріст обсягів українсько-польської прикордонної торгівлі. У 1994 р. Україна була четвертим, а у 1996 р. вже другим за обсягами прикордонної торгівлі партнером Польщі.

Отже, за результатами аналізу українсько-польського прикордонного співробітництва в 90-ті роки можна зробити узагальнюючий висновок, що розвиток прикордонного співробітництва, реалізація спільних проектів і заходів є важливим напрямом розвитку економіки України, оскільки саме вигідне географічне положення створює передумови для успішної економічної інтеграції нашої держави в міжнародне співтовариство. Крім цього, активізація контактів між мешканцями єврорегіонів може результативніше ніж інші дії зменшити історичні бар'єри між народами.

¹Ужгород-Кросно: Підписано Угоду про Міжрегіональне співробітництво: // Новини Закарпаття. – 1994. – 26 травня. – С. 3.

²Там само. – С. 3.

³Малгожата Пацук, Пальмовські Тадеуш. Регіональна міжнародна співпраця польських воєводств // Регіональна економіка. – 1999. – № 1. – С. 161.

⁴Статут міжрегіональної асоціації “Карпатський Єврорегіон”// Новини Закарпаття. – 1993. – 24 червня. – С.1.

⁵Карпатський Єврорегіон: 5 років діалогу та співробітництва. – К, 1998. – С. 4.

⁶Україна у цифрах 1997 р. – К., 1998. – С. 151.

⁷Карпатський Єврорегіон: 5 років діалогу та співробітництва. – С. 5.

⁸Дацків Р.М. Геоелекономічні інтереси України та транскордонне співробітництво // Зовнішня торгівля проблеми та перспективи: зб. наук. праць. Вип. 2. – К., 1998. – С. 197.

⁹Перспективи прикордонного співробітництва. // Діловий вісник. – 1999. – № 11. – С. 12.

¹⁰Єврорегіон “Буг”: зовнішньоекономічна діяльність Волинського суспільно-територіального комплексу. – Луцьк, 1998. – С. 58.